

Барабаш А.Г., канд. юрид. наук, доцент
доцент кафедри публічного та приватного права
Руденок А.О., студентка юридичного факультету
групи КЮ-212

Національного університету «Чернігівська політехніка»

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Актуальність теми дослідження. Одним із основних принципів у сфері охорони довкілля є раціональне використання природних ресурсів. Раціональне використання природних ресурсів вважається одночасно і напрямком екологічної політики України, і обов'язком кожного громадянина України. Незважаючи на правове забезпечення охорони та раціонального використання природних ресурсів, Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затверджені Законом України від 28 лютого 2019 року, визнають низку проблем у сучасному стані довкілля України. Так, на рівні цього законодавчого акту робиться акцент на проблемах охорони вод. Згідно положень Основних засад, «водокористування в Україні здійснюється переважно нераціонально», «основними джерелами забруднення вод є скиди з промислових об'єктів, неналежний стан інфраструктури водовідведення та очисних споруд, недотримання норм водоохоронних зон, змив та дренажування токсичних речовин із земель сільськогосподарського призначення» [1]. Зважаючи на вищевикладене, особливої актуальності набуває питання правового забезпечення юридичної відповідальності за порушення норм водного законодавства.

Метою дослідження є аналіз основних аспектів юридичної відповідальності за порушення водного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Згідно із статтею 110 Водного кодексу України, порушення водного законодавства призводить до накладення дисциплінарної, адміністративної, цивільно-правової або кримінальної відповідальності відповідно до законодавства України [2].

Водокористувачі звільняються від відповідальності за порушення водного законодавства, якщо такі порушення виникли внаслідок непереборних сил природи чи воєнних дій. Законодавство України може також передбачати відповідальність за інші порушення щодо використання, охорони та відтворення водних ресурсів.

Щодо відшкодування збитків, спричинених порушеннями водного законодавства, то підприємства, установи, організації та громадяни України, а також іноземці, особи без громадянства і іноземні юридичні особи зобов'язані відшкодувати завдані збитки відповідно до встановлених законодавством України розмірів та порядку. Однак, відшкодування збитків не вивільняє винних від оплати за спеціальне водокористування та від обов'язку здійснювати заходи для ліквідації негативних наслідків.

Шкода, завдана порушеннями законодавства щодо охорони природи, повинна бути повністю відшкодована. Особи, постраждалі від таких порушень, мають право на компенсацію не тільки завданих збитків, але і втраченого прибутку за період відновлення здоров'я та відновлення природних ресурсів до придатного для використання стану [3].

Власники та користувачі джерел підвищеної екологічної небезпеки повинні компенсувати завдану шкоду, якщо не можуть довести, що це сталося через стихійне лихо чи навмисні дії потерпілих. Шкода, завдана через виконання угоди про розподіл продукції, також підлягає відшкодуванню відповідно до Закону України «Про угоди про розподіл продукції».

З метою правильного й одноманітного застосування судами законодавства про правопорушення у сфері охорони довкілля, була прийнята Постанова Пленуму Верховного Суду України від 10 грудня 2004 року № 17. Постановою роз'яснено, що розрахунок розмірів збитків у сфері порушень

норм водного законодавства здійснюється згідно Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів. Наразі діє Методика, затверджена Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища від 20 липня 2009 року. Вказана Методика має на меті реалізацію Директиви 2006/11/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 15 лютого 2006 року про забруднення, спричинене деякими небезпечними речовинами, що скидаються до водного середовища

Нормативним підґрунтям для настання адміністративної відповідальності за порушення в області використання водних ресурсів є система норм Глави 7 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Ці норми визначають:

Склади адміністративних правопорушень у сфері використання водних ресурсів, які включають понад 15 різних видів порушень, описані у статтях 48, 59, 59-1, 60, 61, 62, 86-1, 103-3, 116-2, 188-5 КУпАП [4]. Стосовно видів та розмірів адміністративних стягнень, то в основному вони включають штраф у розмірах від двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян для посадових осіб за порушення правил водокористування.

Органи та посадові особи, які можуть скласти протоколи про адміністративні правопорушення у сфері водних ресурсів, включають уповноважених на це представників органів, що відповідають за державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів (зокрема, Державне агентство водних ресурсів України), а також судді місцевих судів.

Процедура притягнення до адміністративної відповідальності та її процесуальне оформлення регламентовані розділом 3-4 КУпАП.

Проте, слід відзначити невідповідність санкцій, застосовуваних за порушення у сфері використання водних ресурсів, ступеню суспільної шкідливості цих дій. Зокрема, штрафи, передбачені для громадян та посадових

осіб, здебільшого не відображають реальний рівень шкоди, яку може завдати використання водних ресурсів [5, с. 232]. Така ситуація створює проблему реального захисту навколишнього середовища та водних ресурсів, що потребує негайного вирішення.

Якщо в діях порушників водного законодавства є ознаки злочинів, посадові особи органів, які здійснюють державний контроль у сфері використання і охорони вод, надсилають відповідні матеріали до правоохоронних органів для притягнення винних до кримінальної відповідальності. Кримінальна відповідальність за порушення водного законодавства передбачена статтями 239-2, 242, 243, 249, 250 Кримінального кодексу України [6].

Висновки. Юридична відповідальність за порушення водного законодавства в Україні є обов'язковим елементом системи забезпечення охорони водних ресурсів та збереження екологічної рівноваги. Закріплена в різних нормативно-правових актах, вона передбачає можливість притягнення осіб, які порушують водне законодавство, до різних видів відповідальності, включаючи дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову та кримінальну.

Однак, важливою проблемою залишається відсутність ефективного механізму відповідальності для юридичних осіб та несвідоме визначення санкцій, що не завжди відповідає реальній шкоді, завданій природі. Необхідно вдосконалити нормативно-правову базу та забезпечити її ефективне виконання для забезпечення реального захисту водних ресурсів та довкілля в цілому.

Список використаних джерел:

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 р. № 2697-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 16. Ст. 70.

2. Водний кодекс України : Закон України від 6.06.1995 р. № 213/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст. 189.
3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 року №8073-Х. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. №51. Ст. 1122.
5. Буцьких Д.О. Адміністративна відповідальність у галузі охорони та відтворення водних ресурсів: правова природа та шляхи підвищення ефективності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 231-234.
6. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5.04.2001 р. №2341-ІІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.